

SZENTMÁRTONI JÁNOS Egy létballadáról

Weöres Sándor a XX. század alighanem legnagyobb, de mindenképp legsokoldalúbb magyar költője. Ha zeneszerzőnek vagy képzőművésznek születik, akkor is az elsők között lenne – ez már pusztán a lírájából is kitűnik: zenei-ritmikai virtuozitása, képalkotásának és képi láttatásának professzionalizmusa. De ő a nyelvi zsenije és a költészet géniusza lett. Olyannyira univerzális és magyar egyszerre, hogy Nobel-díjjal kellett volna kitüntetni, ha díjakkal egyáltalán mérhető lenne a tehetség. És hát nem tehetett róla, hogy egy kicsivé kaszabolt ország hazug diktatúrájának belső emigránsaként volt kénytelen élnie igen gazdag életét. Ráadásul ez a költészetén a legapróbb nyomát

Weöres Sándor cirmos macskával

Budapest, 1970-es évek, Moldován Domokos felvétele (PIM Művészeti és Relikviatár)

sem hagyta – csak a világ lett szegényebb nélküle. Bár mindmáig fordítják, birkóznak vele, legutóbb például finnül jelent meg egy válogatás *Az elveszített napernyő* címmel a magyar irodalom egyik leghűségesebb tolmácsolója, Hannu Launonen fordításában.

Idén ünnepeljük 100. születésnapját. Én a kulturális kormányzat helyében inkább Weöres Sándor-évet hirdettem volna meg, nem vitatva természetesen kiváló és népszerű írónk, Gárdonyi Géza érdemeit és írói jelentőségét. Weöres művészetének egyetemessége és nyelvi gazdagsága a maga nemében annyira páratlan, hogy nem is igen tudunk vele mit kezdeni. Nem sorjáznak róla monográfiák, tanulmánykötetek, köztéri szobrok. Mégis kikerülhetetlen ő, ezt az egykori pályatársak és költőutódok versei is gazolják.

Egyik kedves versem tőle *Az ég-sapkájú ember*, amely a *Merülő Saturnus* című kötetében látott napvilágot. Önironikus portré magáról, és mélyen drámai

szembenézés az elmúlással egyszerre. Jól tükrözi a költő asztrális lényét, amely kapu volt a szellemvilág és az emberi valóság között, valamint nyelvi lelemenyességét – itt néhány mondat variációjába és egy könnyednek ható jelenetsor metaforikus képrendszerébe egy létballadát sűrített bele. Tudjuk, hogy utolsó éveiben depresszió gyötörte, és aggasztotta a szellemi, fizikai leépülés tragédiája – de ekkor még, ötvenvalahány évesen, önmagához és költői természetéhez hűen, olyan könnyedén és tisztán, magától értetődően sétáltatja át ezt a „kék sapkás” embert a „véráztatta” anyaoöltől a „hosszú kettős fasoron” át az „üres” és

„határtalan” mindenségbe összesen három strófában, mint ha mi sem volna természetesebb és egyszerűbb. S bár tisztában vagyok a tartalom drámaiságával és a sapka szimbolikus jelentésével, mégis megmosolygom azt a kissé bohócos sapkát és hóbortos gazdáját, mert jólesik: „Kék sapka, tetején taréja nincsen, / simára

húzva, körül beszegve, / két kis vakond-prém hajlik a fülre, / alul az állán tők-inda tartja, / az útról nem szed melléje virágot, / s ahogy vándorol tájakat temetve, / mindenütt fedi a sima kék sapka, / holtig eltart a kerek kék sapka.” (Mert „Befed ez a kék ég, ha nem fed koporsó” – Zrínyi.)

Aztán ez a „tündér-tekintetű”, „bandukoló” szerzet kilép az „üres mezőre / ahol a határ a határát vesztí: / onnan mindég van tovább hova menni, / ottan többé nem ismeri senki.”

Szent igaz, hogy a kevesebb néha több, hogy egyszerűnek lenni, egyszerűen fogalmazni a legnehezebb. Az képes csak rá, aki már birtokolja a mesterség valamennyi csínját-bínját, és a lelkében egyensúly honol. Weöres Sándor, aki nem ismert korlátokat a nyelvi, költői önkifejezésben, aki gyermeklélekkel bandukolt át az emberéleten, s közben áteresztette, átszűrte magán a világot – ilyen ember volt.